

ORG.NR 802461-0852 – [HTTPS://WWW.DFRI.SE](https://www.dfri.se) – DFRI@DFRI.SE

DFRI
Box 3644
SE-103 59 STOCKHOLM

Justitiedepartementet
Rosenbad 4
111 52 Stockholm

Stockholm 2023-11-30

Remiss av SOU 2023:60 Utökade möjligheter att använda preventiva tvångsmedel 2 (Ju2023/02265)

Föreningen för digitala fri- och rättigheter har beretts tillfälle att yttra sig över SOU 2023:60.

Föreningen för digitala fri- och rättigheter har beretts tillfälle att yttra sig om lagförslaget. Vi har följande synpunkter på utredningen, av vilka samtliga enligt vår mening inte har utretts och besvarats på ett tillfredställande sätt. Föreningen avråder starkt från att gå vidare med förslaget i lagstiftningsprocessen.

Oskuldspresumtionen

Lagförslaget om att tillåta användning av hemliga tvångsmedel även utan misstanke om brott utgör en avvikelse från den grundläggande rättsprincipen om oskuldspresumtion. Denna princip, som är en hörnsten i rättssäkerheten och mänskliga rättigheter, innebär att en individ anses vara oskyldig tills motsatsen har bevisats i en rättslig process. Genom att tillämpa tvångsmedel på individer utan misstanke undermineras denna princip eftersom det innebär en förutsättning om möjlig skuld utan några konkreta bevis eller rättsliga grunder. Detta skapar en mycket tveksam situation där statens makt kan användas godtyckligt mot oskyldiga individer, vilket strider mot rättsstatens grundläggande principer.

Rättssäkerhet och Personlig Integritet

Lagförslaget om utökad användning av hemliga tvångsmedel, även utan konkret misstanke, utgör också ett hot mot personliga integriteten. Rättssäkerhet kräver att lagar och statliga åtgärder inte bara är juridiskt korrekta, utan också rättvisa och förutsägbara för medborgarna. Genom att införa möjligheten att använda hemliga tvångsmedel utan tydliga och konkreta grunder, riskeras denna förutsägbarhet och rättvisa att undermineras. Det skapar en situation där individers rättigheter och friheter kan kränkas utan tydliga och rättfärdiga skäl.

Förutsebarhet och Tydlighet

Förutsebarhet är en avgörande aspekt av rättssäkerheten som säkerställer att lagar är så klara och precisa att medborgare kan förutse de lagliga konsekvenserna av sina handlingar. Ett lagförslag som tillåter hemlig avlyssning utan konkreta misstankar brister i denna aspekt, då det lämnar medborgarna osäkra på under vilka omständigheter deras kommunikation kan bli föremål för övervakning. Detta skapar en rättslig osäkerhet som inte bara är problematisk ur ett individuellt perspektiv utan också underminerar förtroendet för rättssystemet som helhet. I ett lagförslag som detta, där gränserna för tillämpning av hemliga tvångsmedel är otydliga eller alltför breda, riskerar man att skapa en situation där lagens tillämpning blir inkonsekvent och oförutsägbar. Detta hotar inte bara individens rättssäkerhet utan också förtroendet för rättssystemet som helhet.

Proportionalitetsprincipen

Lagförslaget om att tillåta utökade hemliga tvångsmedel, även utan föreliggande misstanke, står i konflikt med proportionalitetsprincipen, som är en grundläggande del av rättssäkerhet och rättvisa. Proportionalitetsprincipen kräver att alla statliga åtgärder, särskilt de som innebär ingrepp i individens rättigheter och friheter, måste vara proportionerliga mot det syfte de avser att uppnå. Det innebär att om en åtgärd är alltför ingripande eller omfattande i förhållande till sitt syfte, anses den vara orättfärdig och därmed olämplig.

I fallet med detta lagförslag, där staten ges befogenhet att använda intrångsgörande övervakningsmetoder utan konkreta misstankar, finns en tydlig risk för att principen om proportionalitet inte upprätthålls. Att tillämpa så ingripande metoder som hemlig avlyssning utan tydliga indikationer på brottslig verksamhet kan ses som ett oproportionerligt svar på säkerhetsbehov, särskilt med tanke på den djupa inverkan sådana åtgärder kan ha på individens privatliv och friheter. En sådan lagstiftning skulle därmed kunna innebära en överträdelse mot grundläggande rättsprinciper, där statens ingripande inte står i rimlig relation till det eftersträlvade målet om brottsbekämpning och säkerhet. Proportionalitetsprincipen tjänar som en viktig balanseringsmekanism för att skydda individens rättigheter mot överdrivna eller obefogade statliga åtgärder.

Principen om icke-diskriminering

I detta fall, där tvångsmedel kan tillämpas utan specifika misstankar, öppnas dörren för en potentiellt godtycklig och ojämlig tillämpning av lagen. Det finns en risk att vissa grupper av människor, särskilt de som redan är marginaliserade eller utsatta för fördomar, kan bli oproportionerligt måltavlor för sådana åtgärder. Detta skulle kunna leda till att vissa grupper diskrimineras, antingen direkt genom avsiktlig målinriktning eller indirekt genom ojämlig tillämpning av dessa tvångsmedel.

Ändamålsglidning

Lagförslaget som tillåter användning av hemliga tvångsmedel utan någon inledande misstanke bär med sig en betydande risk för ändamålsglidning, en situation där de ursprungliga målen och gränserna för en lag eller åtgärd gradvis förskjuts eller missbrukas. Denna risk är särskilt relevant när det gäller övervakningsmetoder som avlyssning. När avlyssning och andra övervakningsmetoder tillåts användas utan en konkret misstanke, ökar risken att de används för andra ändamål än vad som ursprungligen avsetts. Ett sådant scenario kan inkludera situationer där avlyssningen leder till upptäckten av information som inte är relaterad till den ursprungliga säkerhetsbekymret, men som sedan används för att konstruera åtal eller utredningar mot individer. Detta kan ske även om det aldrig funnits någon legitim misstanke om brott från början.

Denna potential för ändamålsglidning är problematisk ur rättssäkerhetssynpunkt eftersom den kan leda till att statliga befogenheter utnyttjas på ett sätt som strider mot de grundläggande principerna om rättvisa och proportionerlig användning av tvångsmedel. Dessutom, när gränserna för lagens tillämpning blir oklara eller utvidgas över tid, kan det undergräva allmänhetens förtroende för rättssystemet och statliga institutioner.

Kostnadseffektivitet och ändamålsenlighet

När det gäller ekonomisk kritik av lagförslaget om utökad hemlig avlyssning, är det viktigt att först och främst överväga dess kostnadseffektivitet. Med tanke på att liknande åtgärder i andra länder inte har visat sig ge de önskade resultaten, bör man ifrågasätta om användningen av skattemedel för detta ändamål verkligen ger bästa möjliga nytta för samhället. Vidare är det viktigt att tänka på de långsiktiga ekonomiska konsekvenserna av sådan övervakning, exempelvis hur det kan påverka företagets investeringsvilja. Det finns också en aspekt av opportunitetskostnad; pengar som läggs på hemlig avlyssning är resurser som inte kan användas för andra potentiellt mer givande områden inom rättsväsendet. Slutligen måste de administrativa och operativa kostnaderna, inklusive underhåll, personalutbildning och datalagring, beaktas för att ge en fullständig bild av de ekonomiska konsekvenserna av ett sådant lagförslag.

Mattias Axell
Ordförande
Föreningen för Digitala Fri- och Rättigheter
<https://www.dfri.se/>